

नमुना प्रश्नपत्र

कक्षा : ११

पूर्णाङ्क : ७५

विषय : अनिवार्य नेपाली (NEP. 001)

समय : ३ घन्टा

१. दिइएको अनुच्छेदका रेखाङ्कित वर्णहरूको उच्चारण स्थान र प्राणत्व छुट्याई लेख्नुहोस् । (३)
योगमाया लैङ्गिक विभेदको पनि कट्टर विरोधी थिइन् । उनी बालविवाहको विपक्षमा उभिन्थिन् तर स्वैच्छिक विधवा विवाहको समर्थन गर्थिन् ।
२. शुद्ध गरी पुनर्लेखन गर्नुहोस् : (३)
हेर्नुस् बट्टीजी हामीले खेतमा राशायनिक मल र विषादिको प्रयोग गर्थौं । वालीको उत्पादन बढाउने काममा साथीहरूले तपाईं सँग सल्लाह मागेका छन् ।
३. अनुच्छेदमा रेखाङ्कन गरिएका शब्दको पदवर्ग पहिचान गरी लेख्नुहोस् । (२)
आज उनले मलाई धेरै कुराहरू सोधे । उनले सोधेका कुराहरूमध्ये खासै धेरै बुझिनँ । मैले केमा कुरा भयो भन्ने पनि राम्ररी बुझिनँ । उनले मलाई फोनबाट बाँकी कुरा सुनाए ।
४. दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् । (२ + २ = ४)
(क) दिइएको अनुच्छेदबाट दुई दुईओटा तत्सम र आगन्तुक शब्द पहिचान गरी लेख्नुहोस् ।
क्रमशः अग्लो हुँदै गएको कष्टप्रद, कठोर, दुर्गम पहाडको क्षीण पथलाई नजरले भेटेसम्म हेर्दा मान्छे पो हो कि भन्ने भ्रम पार्ने एउटा धब्बा जस्तो पनि केही देखिएन ।
(ख) दिइएका शब्दहरूलाई शब्दकोशीय क्रममा मिलाई लेख्नुहोस् ।
व्यवहार, अंश, त्रास, ज्ञान
५. दिइएको अनुच्छेदबाट तीनओटा पारिभाषिक शब्द पहिचान गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् । (३)
हिजोभन्दा आज हरेक सङ्क्रामक रोगको उपचार खोपद्वारा सम्भव हुँदै गएको छ । देशमा कुपोषणबाट मृत्यु हुने बालबालिकाहरूको तथ्याङ्क सार्वजनिक गरिएको अभिलेखबाट थाहा पाउन सकिन्छ ।

अथवा

दिइएको अनुच्छेदबाट एउटा अनुकरणात्मक शब्द, एउटा उखान र एउटा टुक्का पहिचान गरी तिनलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् :

हुने विरुवाको चिल्लो पात भने भैंँ सबै साथीलाई मेख मादैं परीक्षामा प्राप्त गरेको स्वप्निलको सफलताबाट उसका अभिभावक खुसीले गद्गद भए । अकबरी सुनलाई कसी लगाउनु पदैं भन्दै मेधावी विद्यार्थी स्वप्निलले सबैको नाक राखेकामा आफूलाई धेरै खुसी लागेको कुरा विद्यालयका प्रधानाध्यापकले मुसुमुसु हाँस्दै सबैलाई बताए ।

६. कुनै दुई प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

(२ × २ = ४)

(क) अनुच्छेदबाट दुईओटा उपसर्ग र दुईओटा प्रत्यय व्युत्पन्न शब्द पहिचान गरी तिनको निर्माण प्रक्रिया देखाउनुहोस् :

प्रमुख राजनीतिक दलहरूले गैरजिम्मेवार बनेर मुलुकलाई अनिर्णयको बन्दी बनाउनु हुँदैन । दलीय कर्तव्य र राष्ट्रिय जिम्मेवारीलाई बुझेर सकेसम्म चाँडै नै विकास दिने काममा केन्द्रित हुनु आवश्यक छ ।

(ख) अनुच्छेदबाट दुईओटा समस्त शब्द पहिचान गरी विग्रह गर्नुहोस् र दुईओटा द्वित्व शब्द पहिचान गरी दोहोरिएको अंश छुट्याउनुहोस् :

देशहितमा लागेका पीताम्बर र नीलकण्ठ आआफ्नो कर्तव्य पूरा गर्दै गाउँबस्तीको उन्नतिमा मनवचनकर्मले लागेका छन् । एकअर्कामा सरसहयोग र मरमदत मर्ने अनि सुखदुःखमा साथ दिन उनीहरूको आनीबानीको छरछिमेकमा मुक्तकण्ठले प्रशंसा हुने गरेको छ ।

(ग) अनुच्छेदबाट चारओटा सन्धियुक्त शब्द पहिचान गरी सन्धि विच्छेद गर्नुहोस् :

हाम्रो देशको हिमाली सौन्दर्य, प्राकृतिक भूबनोट पुरातात्विक महत्त्वका वस्तुहरूको अवलोकन गर्न विदेशी पर्यटकहरू नेपालमा आउँछन् । उनीहरू नेपालीहरूको आतिथ्य सत्कारबाट हर्षित हुँदै हँसिलो अनुहार लगाई स्वदेशतर्फ फर्कन्छन् ।

७. दिइएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

(४)

(क) दिइएको अनुच्छेदलाई पुलिङ्ग भए स्त्रीलिङ्ग र स्त्रीलिङ्ग भए पुलिङ्गमा परिवर्तन गरी पुनर्लेखन गर्नुहोस् :

उनले गद्य शैलीमा कविता लेखे । त्यस कवितालाई मेरी माइजूले मन पराउनुभयो । काकी र फुपूले कविता वाचन गरेर सुनाउने इच्छा गर्नुभयो । मैले पनि उहाँहरूसँगै कविता वाचन गरेर सुनाएकी थिएँ ।

(ख) दिइएको अनुच्छेदलाई एकवचन भए बहुवचन र बहुवचन भए एकवचनमा परिवर्तन गरी पुनर्लेखन गर्नुहोस् :

मैले गाउँमा पुरानो साथीलाई भेटें । हामीले चराहरू र जलचरहरूका बारेमा धेरै बेर कुरा गर्छौं । साथीले आफ्नो प्रगतिको कथा सुनायो । उसका कुरा सुनेर मेरा साथीहरू दङ्ग परे ।

८. कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

(४)

(क) तलका गद्यांशबाट दुईओटा उद्देश्य र विधेय तथा दुईओटा उद्देश्य विस्तार र विधेय विस्तार पद पहिचान गरी लेख्नुहोस् :

प्रतिभाशाली रमा नियमित विद्यालय जान्छे । पढाइका साथै खेलकुदमा पनि रुचि राख्छे । हिजो गुरुले पुरस्कार पनि दिनुभयो । साथीहरूले पनि उसको तारिफ गरे ।

अथवा

दिइएको अनुच्छेदलाई सङ्गति मिलाई पुनर्लेखन गर्नुहोस् :

मेरो आमा पहाडमा बस्छिन् । ऊ असल हुनुहुन्छ । त्यहाँबाट अग्लो हिमालहरू हेर्न पाइन्छ । तिमी पनि हिमाल हेर्न आएको छ ।

(ख) दिइएको वाक्यलाई करण भए अकरण र अकरण भए करणमा परिवर्तन गरी अनुच्छेद पुनर्लेखन गर्नुहोस् :

उनीहरू सधैं पुस्तक प्रदर्शनीमा जान्छन् । सबैले केही पुस्तकहरू किन्छन् । भिडभाडमा केही पनि खाँदैनन् । उनीहरूलाई कति थकाइ लाग्दैन ।

अथवा

दिइएका वाक्यहरूलाई प्रत्यक्ष भए अप्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष भए प्रत्यक्ष कथनमा परिवर्तन गर्नुहोस् :

(अ) मलाई दुई दिन बस्न राजनले आग्रह गर्‍यो ।

(आ) तिमीले मलाई भन्यौ, “हामी पनि जाऔंला ।”

(इ) साथीले त्यतिखेर के काम गर्नु छ भनी प्रश्न गरे ।

(ई) हामीले भन्यौ, “उनीहरू चाँडै आउँछन् ।”

९. दुवै प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

(४ + ४ = ८)

(क) दिइएको अनुच्छेद पढी सोधिएका प्रश्नको छोटो उत्तर लेख्नुहोस् :

जलका विभिन्न स्वरूप हुन्छन् । पग्लिने, अग्लिने र उड्ने सक्ने क्षमता पानीमा हुन्छ । हिउँ पग्लिएर नदी बन्दा नदीको पानी बाफ बन्छ र हिमालका थाप्लामा हिउँ जम्छ । ठोस, तरल, ग्याँस मात्र होइन पानीमा आगो ओकल्ने ऊर्जा हुन्छ । विद्युत् पानीबाटै निकालिन्छ । यस्तो महत्वपूर्ण चमत्कारी पानी सदुपयोग गरे बन्दछ सुखी जिन्दगानी, दुरुपयोग भए दुःखमै बित्छ जिन्दगानी । ठोस, तरल, ग्याँस, राप, ताप, तेजसँगैको ऊर्जाले विश्वमा अविकासका सारा स्वरूपलाई चुनौती दिइरहेको छ । आज हामी आफैँसँगको बिना नचिनेर भौँतारिइरहेको कस्तुरी भैं भएका छौं । जलस्रोतमा धनी राष्ट्र भए पनि दिगो पूर्वाधार विकासका योजनाका अभावले गर्दा हामी स्रोत र साधन भए पनि अँध्यारामा बस्न बाध्य छौं । उर्वराभूमि भएर पनि सिँचाइका आधुनिक प्रविधि अपनाउन नसक्दा जग्गा बाँभै छन्, जनता भोकभोकै छन् । युवाशक्ति विदेसिन बाध्य छन् । विकास निर्माणले विश्वलाई चकित पार्ने छिमेकीलाई टुलुटुलु हेरेर गाँस, बासकै समस्यामा पिरोलिन बाध्य छ हाम्रो समाज । यो अवस्थालाई बदलेर विश्व प्रतिस्पर्धामा होमिन सक्न बनाउने क्षमता जलस्रोतमा मात्र छ । हामी अमृत समान हिमालको कञ्चन पानी बोटलमा बेचेर विश्वका मानिसको तिर्खा मेटाउन सक्छौं । कर्नालीमा जलविहार, कोसी र तामाकोसीमा सिँचाइका उचित व्यवस्थापन गरेर धर्ती उर्वरा बनाउन सक्छौं ।

प्रश्नहरू

- (क) पानीलाई महत्वपूर्ण चमत्कारी किन भनिएको हो ?
- (ख) जलस्रोत र उर्जाका क्षेत्रमा दिगो विकास कसरी गर्न सकिन्छ ?
- (ग) धर्तीलाई उर्वरा बनाउने आधारहरू के के हुन् ?
- (घ) राष्ट्र निर्माणमा सिँचाइको कस्तो भूमिका हुन्छ होला ?

(ख) दिइएको अनुच्छेद पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् :

मुलुकमा रहेको बेरोजगार एवम् अनुत्पादक श्रम शक्तिलाई उनीहरूको योग्यता, सिप तथा दक्षता अनुरूप अन्य विभिन्न मुलुकमा रोजगारीका लागि पठाई उनीहरूमार्फत वैदेशिक विप्रेषण आय, सिप, प्रविधि र अनुभव स्वदेशमा भित्र्याइन्छ । नेपालको अर्थव्यवस्थामा वैदेशिक रोजगारीको योगदान उल्लेखनीय रहेको छ । विगतको द्वन्द्वको समयमा अर्थतन्त्रका आन्तरिक पक्षहरू कृषि, उद्योग, व्यापार लगायतका क्षेत्रहरूमा नकारात्मक असर परेको अवस्थामा समेत वैदेशिक रोजगारीले निरन्तर टेवा पुऱ्याए तापनि दक्ष कामदार १.५ प्रतिशत, २४ प्रतिशत अर्धदक्ष र ७४.५ प्रतिशत अदक्ष जनशक्ति विदेशिने हुँदा नेपालले यसबाट पूर्ण लाभ लिन सकिरहेको छैन । नेपाली कामदारको मुख्य गन्तव्यका रूपमा कतार, मलेसिया, बहराइन, साउदी अरेबिया, संयुक्त अरब इमिरेट्स र कुबेत रहेका छन् । वैदेशिक रोजगार विकासको दीर्घकालीन स्रोत होइन । मुलुकभित्रै कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण एवम् व्यवसायीकरण, उद्योग क्षेत्रको विकास र विस्तार तथा विविध स्वरोजगारीका अवसर सिर्जनामार्फत बाध्यात्मक वैदेशिक रोजगारीको अन्त्य गरी दक्ष एवम् सिपयुक्त जनशक्तिलाई मात्र वैदेशिक रोजगारीमा परिचालन गर्दै वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित, मर्यादित र व्यवस्थित गरेमा नेपालले आर्थिक विकासमा वैदेशिक रोजगारीबाट अधिकतम लाभ लिन सकिन्छ ।

(क) विप्रेषण शब्दको अर्थ कुन हो ?

- (अ) रेमिट्यान्स (आ) तलब (इ) रोजगारी (ई) आम्दानी

(ख) नेपालको अर्थतन्त्रका आन्तरिक पक्षहरू के के हुन् ?

- (अ) व्यापार र जडीबुटी (आ) यातायात र शिक्षा (इ) स्वास्थ्य र रोजगार (ई) कृषि र उद्योग

(ग) विकासको दीर्घकालीन स्रोत के हो ?

- (अ) वैदेशिक रोजगारी (आ) सुरक्षित लगानी (इ) कृषिको आधुनिकीकरण (ई) श्रम स्वीकृति

(घ) नेपाली कामदारको मुख्य गन्तव्यका रूपमा कतार, मलेसिया, बहराइन, साउदी अरेबिया, संयुक्त अरब इमिरेट्स र कुबेत रहेका छन् ।' भन्ने वाक्यमा 'गन्तव्य' कस्तो शब्द के हो ?

- (अ) उपसर्ग व्युत्पन्न (आ) प्रत्यय व्युत्पन्न (इ) समस्त शब्द (ई) द्वित्व शब्द

१०. अनुच्छेदबाट चारओटा बुँदा टिपी एक तृतीयांशमा सारांश गर्नुहोस् ।

(२+२ = ४)

हाम्रो समाज मूर्त र अमूर्त संस्कृतिको मिश्रण हो । हाम्रा गाउँ तथा सहरमा प्राचीन सभ्यताका धरोहर

यत्रतत्र छन् । साकेला, चासोक, च्याब्रुड र धान नाचमा रमाउने मन हुङ्केली, सोरठी र मारुनीमा त्यक्तिकै रमाउँछ । देउडा र घाटुले भौगोलिक सीमा नाघेर बास्ना छरेका छन् । चान्दी, डाँडी, हनुमान् र पञ्चबुद्ध नृत्यहरू हाम्रा मुटुका ढुकढुकी बनेका छन् । शास्त्रीय र लोक नृत्य, गीत र वादनमा हाम्रा अनन्य सम्पदा छन् । स्याब्रो र तिजीले सखिया, सन्थाल र सरायसँग मितेरी लाउँछन् । भुओ, खैजडी, बालुन, सँगिनी र लाखे पहाडी सौन्दर्य बनेका छन् । बाली लाउँदा, भित्र्याउँदा, दाईँ गर्दा गाइने गीतहरू पुनर्जीवनको आस गर्दै छन् । गन्धर्व, चर्या, खाँडो र गाथाहरू कुनाकन्दरामा जीवितै छन् । यहाँ भाषाको भण्डार छ । संस्कार, रीतिरिवाज र परम्पराका पारखीहरू हाम्रा गाउँमा भुल्छन्, सहरमा रमाउँछन् । खानपान र पहिरनमा जातीय, क्षेत्रीय र सामुदायिक विविधता छन् । मन्दिर, विहार, मस्जिद, गिर्जाघर, गुरुद्वारा, थान र मार्गास्थानहरू हाम्रा आस्थाका केन्द्र हुन् । हामी भाषा, धर्म, संस्कृति र परम्परामा बहुल छौँ तर आपसमा सहिष्णु छौँ । यो नै विश्वमा हाम्रो अनुपम पहिचान हो ।

११. कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

(४)

(क) स्थानीय स्वास्थ्य केन्द्रले सर्वसाधारण जनतालाई कोरोना भाइरस विरुद्धको खोप लगाउन जारी गर्ने सार्वजनिक सूचनाको नमुना तयार पार्नुहोस् ।

(ख) कसैको शुभ विवाहका अवसरमा आफन्तजनहरूलाई आमन्त्रण गर्न दिइने निमन्त्रणा पत्रको नमुना तयार पार्नुहोस् ।

१२. कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

(४)

(क) आफ्नो विद्यालयको वार्षिकोत्सवको सन्दर्भमा आयोजित विविध कार्यक्रमलाई समेटि १५० शब्दसम्मको प्रतिवेदन लेख्नुहोस् ।

(ख) 'राष्ट्रनिर्माणमा नागरिकको भूमिका' विषयमा १५० शब्दसम्मको वक्तृता तयार पार्नुहोस् ।

१३. महिलामाथि हुने हिंसालाई कसरी नियन्त्रण गर्न सकिएला ? १२५ शब्दसम्ममा आफ्नो प्रतिक्रिया लेख्नुहोस् ।

(४)

१४. कुनै दुई प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् ।

(४ + ४ = ८)

(क) दिइएको कवितांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

कुन पहाडले कुन खोलाले तिम्रो गति छेकेथ्यो र
वीर पुर्खा ! कुन आँधीले तिम्रो यात्रा रोकेथ्यो र
गरुडको भैंँ वेग तिम्रो कुन आकाशले बाँध्न सक्यो
पौरखले रच्यो नेपाल ! पहाड तराई जुट्न सक्यो ।

प्रश्नहरू

(अ) नेपालीहरूको कस्तो पौरखले नेपालको रचना भएको हो ?

(आ) हाम्रा वीरपुर्खाको गौरव गाथालाई कविताका आधारमा वर्णन गर्नुहोस् ।

(ख) दिइएको नाट्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको छोटो उत्तर दिनुहोस् :

ठिक भन्नुभो बाबा । सन्तानको सुख र शिक्षाका लागि भन्दै म रातदिन खटिएँ तर मैले मेरो छोरालाई समय दिइँन । उससँग बसेर उसको पढाइका बारेमा कुरा गरिँन । उसका साथी को को छन् भनेर कहिल्यै सोधखोज गरिँन । ऊ कहाँ गयो, के गर्‍यो, के खायो भनेर ख्याल गरिँन । म त खालि मेरो व्यवसाय, बैठक आदि भन्दै दौडधुप गरिरहेँ । उसले मागे जति पैसा दिइरहेँ तर ऊ त धेरै पहिलेदेखि दुर्व्यसनको सिकार भइसकेको रहेछ र आज मैले यो दिन भोग्नुपऱ्यो ।

प्रश्नहरू

(अ) यस नाट्यांशमा वक्ताले आफ्ना के कस्ता कमजोरी रहेको स्विकारेका छन् ?

(आ) यस नाट्यांशमा व्यक्त समस्या कसरी समाधान गर्न सकिएला ?

(ग) दिइएको निबन्धांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

विहङ्गम दृष्टिले विचार गर्दा सम्पूर्ण पृथ्वी एउटा घर हो, गृह हो । यहाँ जल, स्थल, वायु, आकाश र तेज (प्रकाश) यी पाँच तत्व (पञ्चतत्व) का बिच जलचर, स्थलचर, नभचर र सबै चराचर आफ्नो जीवन बिताउँदछन् । पृथ्वीलाई छोडेर अन्य ग्रहमा जीवात्माको अस्तित्व भेटिएको छैन । त्यसैले हामी सबैले यहीं बाँच्नुपर्छ, यहीं मर्नुपर्छ । यो सिवाय अरू जाने ठाउँ छैन । पृथ्वीको पारिस्थितिक प्रणालीलाई बिथोल्दियौं भने हाम्रै अस्तित्व सड्कटमा पर्छ । हालका दिनमा जलवायु परिवर्तनका विषयमा विशेष गरेर वायुमण्डल प्रदूषणका कारण पृथ्वी सतह अप्रत्यासित ढङ्गले तात्ने क्रमलाई लिएर विशेष चिन्ता र चासो हाम्रो सामु तेर्सिएको छ ।

प्रश्नहरू

(अ) पृथ्वी कसरी सबैको साभ्ना घर हुनसक्दछ ?

(आ) पृथ्वीको तात्ने क्रमलाई रोक्न के गर्न सकिन्छ ?

१५. कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

(८)

(क) सत्यनिष्ठा र समतामूलक समाजको स्थापनामा योगमायाले दिएको योगदानको चर्चा गर्नुहोस् ।

(ख) 'गाउँको माया' कथामा कस्तो समाजको चित्रण गरिएको छ, समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् ।

१६. दिइएका मध्ये कुनै एक शीर्षकमा २५० शब्दसम्ममा नघटाई निबन्ध लेख्नुहोस् ।

(८)

(क) नेपालमा जलस्रोतको सम्भावना

(ख) युवा र स्वरोजगार

(ग) मेरो देश : मेरो कर्मभूमि